

INARIN KUNTA

TARKASTUSLAUTAKUNNAN

ARVIOINTIKERTOMUS 2022

INARIN KUNNAN KUNNANVALTUUSTOLLE

Johdanto

Kuntalain 123 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioitava, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan laatimalla arviointikertomuksella vastataan kysymykseen 'Miten kunnanhallitus ja kunnan viranomaiset ovat onnistuneet toteuttamaan valtuuston asettamat tavoitteet?' Arviointikertomuksen tarkoitus on antaa valtuustolle tietoa kunnan päätöksentekoon ja ohjaamiseen. Tarkastuslautakunta arvioi tavoitteiden toteutumista kuntalaisten näkökulmasta. Arvioinnin lähtökohta on valtuuston hyväksymässä talousarvioissa ja –toimintasuunnitelmassa asetetut kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Kunnanhallitus esittää toimintakertomuksessa selvityksen valtuuston asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta esittää arviointikertomuksessa valtuustolle arvionsa valtuuston tilikaudelle asettamien tavoitteiden toteutumisesta. Tarkastuslautakunta ei ota kantaa valtuuston asettamien tavoitteiden sisältöön. Arvioitavana on toiminnan, toimintatapojen sekä palveluiden järjestämisen tarkoituksenmukaisuus. Tarkastuslautakunta voi lisäksi ottaa kantaa tavoitteiden esittämistapaan ja arvioitavuuteen, toiminnan laatuun, tuloksellisuuteen ja vaikuttavuuteen.

Tarkastuslautakunnan tehtävät:

- 1) valmistella valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat;
- 2) arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla;
- 3) arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä, jos kunnan taseessa on kattamatonta alijäämää;
- 4) huolehtia kunnan ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta;
- 5) valvoa 84 §:ssä säädetyn sidonnaisuuksien ilmoittamisvelvollisuuden noudattamista ja saattaa ilmoitukset valtuustolle tiedoksi;
- 6) valmistella kunnanhallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi.

Arviointikertomuksen keskeiset johtopäätökset ja suositukset

Arvioitavissa olevat valtuuston asettamat Inarin kunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet tilikaudelle 2022 ovat pääosin toteutuneet.

Tarkastuslautakunnan keskeinen johtopäätös on nyt sama kuin edellisessä arviointikertomuksessa. Tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa kuvataan toimintaa ja sen laajuutta, mutta monessa kohdassa tarkastuslautakunta kaipaa selkeämpää kannanottoa varsinaisten tavoitteiden määrittämiseen ja toteutumisen arviointiin. Toimintaa ohjaavissa asiakirjoissa tavoitteiden esitystapaan on tarpeen kiinnittää huomiota siten, että niiden toteutumista voidaan mitata tai muuten arvioida. Tavoitteet, toiminnan kuvaus, mittarit ja tulostavoitteet tulee esittää selkeästi, järjestelmällisesti ja mahdollisimman yhdenmukaisesti. Tämän lisäksi erityistä huomiota on kiinnitettävä siihen, että valtuuston talousarviossa ja toimintasuunnitelmassa asetetut tavoitteet esitetään

tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa kattavasti ja niihin otetaan kantaa ymmärrettävästi ja johdonmukaisesti.

Tarkastuslautakunta edellyttää, että tavoitteiden toteutumista avataan toimintakertomuksessa enemmän. Toimintakertomuksella ei ole riittävästi yksilöity miten tavoitteisiin on päästy. Lisäksi on epäselvää ovatko asetetut tavoitteet johtaneet muutokseen tai strategiseen tarkasteluun tai onko tavoitteiden saavuttamisessa koettu haasteita.

Tarkastuslautakunta pyytää kunnanhallitusta ja konsernijaostoa kiinnittämään edelleen huomiota edellä mainittuihin asioihin ja kunnanhallitusta pyytämään tarvittaessa täydennyksiä. Kuntalaisen ja valtuutetun tulee saada tilinpäätös- ja toimintakertomusasiakirjasta selkeä käsitys siitä, mitä tavoitteita valtuusto on asettanut, millaista toiminta on ollut, onko tavoitteet saavutettu ja miten se tiedetään.

Tarkastuslautakunta suosittaa tilinpäätös- ja toimintakertomusasiakirjojen modernisointia ja päivitystä, valtuuston asettamien tavoitteiden, toiminnan kuvauksen ja niihin liittyvien mittareiden esittämistavan yhdenmukaistamiseksi ja selkeyttämiseksi koko kunnassa ja kuntakonsernissa. Tavoitteena tulee olla asiakirjat jotka ovat selkeitä, hyödyllisiä, helppokäyttöisiä ja helposti saatavilla. Suunnitteluprosessi ja -asiakirjat vaikuttavat raportointiin, joten koko prosessin kehittäminen on tarpeen. Talousarvion ja toimintasuunnitelman sisältö ja rakenne on perusta tilinpäätökselle ja toimintakertomukselle.

Toiminnan järjestämiseen liittyvien asiakirjojen modernisoinnin yhteydessä on tarpeen huomioida myös niiden aiheuttama kuormitus ja resurssitarpeet. Onko mahdollista saada sekä prosessista vähemmän kuormittava, että tuotoksesta parempi?

Tarkastuslautakunta asettaa itselleen samanlaisen tavoitteen. Arviointikertomuksen laatimisprosessia, sisältöä ja rakennetta tulee kehittää edellä mainituilla periaatteilla.

Tarkastuslautakunnan kysymykset:

Mihin toimenpiteisiin toiminnan järjestämiseen liittyvien asiakirjojen modernisoinnin suhteen on tarpeen ryhtyä?

Ovatko talouden ja toiminnan suunnitteluun ja seurantaan tarvittavat resurssit riittävät kaikilla toimialoilla?

Tavoitteiden asettelu, esittämistapa ja käsittely tulee olla yhdenmukaista. Onko tähän liittyvä ohjeistus ja seuranta riittävää?

Otetaanko tilinpäätöksessä ja toimintakertomuksessa kantaa kaikkiin valtuuston suuntaan sitoviin tavoitteisiin?

Ovatko tavoitteiden ja toiminnan esitystavat sekä mittarit sellaisia, että niiden toteutumiseen voi ottaa kantaa ja arviointi on mahdollista?

Onko strategisista asiakirjoista nousevat tavoitteet avattu riittävän yksilöidysti?

Lakisääteisten palveluiden mitoitukseen ja toiminnan arviointiin on tavoitearvoja ja valmiita mittareita. Hyödynnetäänkö näitä riittävästi suunnittelussa ja raportoinnissa?

Tarkastuslautakunnan toiminta

Inarin kunnan tarkastuslautakunnan jäsenet ja henkilökohtaiset varajäsenet valtuustokaudella 2021–2025:

Arto Leivo, puheenjohtaja	Harri Hirvasvuopio
Kari Lohiniva, varapuheenjohtaja	Satu Yliluoma
Arto Valo	Kaisa Tanhua
Eila Kallioinen	Kai Jentala
Katja Lettinen	Inker-Anni Linkola
Riitta Näkkäläjärvi	Arto Törmänen
Kirsti Kustula	Teija Tamminen

Tilikauden 2022 painopistealueena tarkastuslautakunnalla on ollut tekninen lautakunta ja sosiaali- ja terveyslautakunta. Lisäksi on päätetty arvioida talouden ja toiminnan raportoinnin selkeyttä.

Tarkastuslautakunta on kokoontunut vuoden 2022 aikana 7 kertaa (2021: 4 kertaa) ja lautakunta on käsitellyt kokouksissaan 54 §. Tarkastuslautakunta on vierailut vuoden 2022 aikana uudessa koulu- ja kulttuurikeskus Kaarteessa. Tarkastuslautakunnan työskentely on tapahtunut kokoustyöskentelynä. Tarkastuslautakunnan työskentely tilikaudella on edennyt laaditun tarkastussuunnitelman mukaisesti.

Tarkastuslautakunnan kokouksissa on kuultu muun muassa seuraavia henkilöitä:

Inergia konsernin toimitusjohtaja Tommi Koskinen
Inarin Lapin Vesi Oy toimitusjohtaja Paulus Lepistö
Talouspäällikkö Pirjo Kyrö
Inarin Kiinteistöt Oy toimitusjohtaja Sampo Kirjarinta
vs. Ruokapalvelujohtaja Marjo Tolonen
Sivistysjohtaja Ilkka Korhonen
vs. Hallintojohtaja Pirjo Kyrö
vt. Kunnanjohtaja Mari Palolahti

Toimielinten toiminnan seurannan vastuualueet 2021–25:

Eila Kallioinen, sivistyslautakunta
Riitta Näkkäläjärvi, sivistyslautakunta
Katja Lettinen, sosiaali- ja terveyslautakunta
Kirsti Kustula, sosiaali- ja terveyslautakunta
Arto Valo, tekninen lautakunta
Kari Lohiniva, tekninen lautakunta
Arto Leivo, kunnanhallitus ja elinvoimajaosto

Esteellisyydet:

Arto Leivo on ollut jäsen sosiaali- ja terveyslautakunnassa, eikä ole osallistunut sen asioiden arviointiin.

Kari Lohiniva on jäsen sivistyslautakunnassa ja elinvoimajaostossa, eikä ole osallistunut niiden asioiden arviointiin.

Kirsti Kustula on jäsen teknisessä lautakunnassa ja elinvoimajaostossa, eikä ole osallistunut niiden asioiden arviointiin.

Vuoden 2021 arviointikertomuksen seuranta

Yhteenveto vuoden 2021 arviointikertomuksen huomioista ja esityksistä:

- Talouden ja toiminnan suunnitteluun ja raportointiin käytettävät asiakirjat on tarpeen modernisoida ja päivittää, samoin niiden laadinnan prosessit ja ohjeistus.
- Tilikauden 2021 ylijäämä on suurempi kuin talousarviossa oli suunniteltu.
- Toimintakulujen kasvua on syytä seurata tarkasti, jotta ne yhdessä muiden nykyisten ja tulevien haasteiden kanssa eivät aiheuttaisi talouden tasapainon yllättävää heikkenemistä.
- Uuden talousjärjestelmän käyttöönottoon ja toimintaan liittyi ongelmia joista aiheutui talouden seurantaan epävarmuutta. Tilinpäätöksen valmistuminen viivästyi.
- Tilinpäätöksessä 2021 viitataan huonokuntoisten rakennusten alaskirjaamiseen ja alaskirjausohjelmaan. Löytyykö ohjelman sisällöstä yksilöityä tietoa tilinpäätöskirjasta? Onko alaskirjausohjelmassa otettu huomioon taloudelliset lähtökohdat?
- Tilinpäätöksessä 2021 tuotiin esille, että kunnan lainasalkun suojausaste on ollut kohtuullisella tasolla ja että tilikaudella 2022 on tarkoitus valmistella lainasalkun suojauksen päivittämistä. Tarkastuslautakunta kysyy, onko suojauselle päätetty tavoitetasoa?
- Kiinteistöjen 14,6 miljoonan euron korjausvelan osalta jää epäselväksi millaisia toimenpiteitä ja tavoitteita sen suhteen on päätetty ja miten ne ovat toteutuneet.
- Kunnan edunvalvonnan pääpainopisteiden tavoitteiden asetanta ja niiden toteutumisen arviointi jäi avoimeksi.
- Koronatilanteen kerrottiin vaikuttaneen yleiskaavan etenemiseen, millä tavalla tilanne on kehittynyt?
- Onko Inarin kunnassa rakennuksia ja kiinteistöjä, jotka eivät ole kiinteistöveron piirissä, ovatko alueen kiinteistörekisterin tiedot ajan tasalla?
- Lastensuojelun määräajat eivät toteutuneet Inarissa, selvityksen mukaan kyseessä oli kirjausvirhe. Onko kirjauskäytännöt saatu korjattua ja onko asiassa selvinnyt muita puutteita.
- Lapin aluehallintovirasto lähetti Inarin kunnalle vuonna 2021 ohjauskirjeen koskien puutteita Attendo Oy:n Aurora-yksikössä. Onko niiden korjaamista seurattu?
- Kouluterveyskyselyä olisi mahdollista hyödyntää nykyistä laajemmin eri toimialojen tavoitteiden asettamisessa ja mittaamisessa. Kyselyn mukaan mm. yksinäisyyden kokemus on lisääntynyt. Miten tulokset tullaan huomioimaan kunnan toiminnassa ja sen tavoitteissa?

Tarkastuslautakunta kysyy ovatko arviointikertomuksen 2021 huomiot ja esitykset johtaneet toimenpiteisiin ja onko niitä seurattu?

Tuloskehitys ja talousarvion toteutuminen

Tuloslaskelma (t€)	2022	2021	TA 2022	Tot. %
Toimintatuotot	10 817	12 276	11 466	94,30 %
Henkilöstökulut	-29 295	-28 579	-29 783	98,40 %
Palvelujen ostot	-26 734	-25 682	-25 785	103,70 %
Muut toimintakulut	-10 539	-9 130	-11 645	90,50 %
Toimintakulut yhteensä	-66 569	-63 390	-67 213	99,00 %
TOIMINTAKATE	-55 752	-51 114	-55 747	100,01 %
Verotulot	32 146	30 223	30 007	107,10 %
Valtionosuudet	27 757	26 167	27 700	100,20 %
Rahoitustuotot ja -kulut	1 430	991	891	160,60 %
VUOSIKATE	5 582	6 266	2 851	195,80 %
Poistot ja arvonalentumiset	-3 859	-3 690	-3 588	107,60 %
TILIKAUDEN TULOS	1 722	2 576	-737	-233,80 %
Poistoeron ja rahastojen muutokset	37	-46	-47	-78,50 %
TILIKAUDEN YLI/ALIJÄÄMÄ	1 759	2 530	-783	-224,50 %

Tilikauden toimintatuotot laskivat 1,5 miljoonaa euroa (11,9 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Talousarviosta toimintatuotot alittuivat 650 tuhatta euroa toteuman ollessa 94,3 %. Toimintakulut yhteensä kasvoivat 3,2 miljoonaa euroa (5,0 %) edelliseen vuoteen verrattuna. Talousarvioon verrattuna toimintakulut toteutuivat likimain talousarvion mukaisena toteuman ollessa 99,0 %.

Toimintakatteeksi muodostui 55,8 miljoonaa euroa, talousarvio siis toteutui käytännöllisesti katsoen sataprosenttisesti. Vuosikate heikkeni vertailuvuodesta 684 tuhatta euroa, mutta riitti kattamaan tilikauden poistot. Tilikauden ylijäämä 1,8 miljoonaa euroa on toteutunut huomattavasti budjetoitua suurempana talousarvion ollessa alijäämäinen 783 tuhatta euroa.

Verotulot olivat yhteensä 32 miljoonaa euroa, joka on 2,1 miljoonaa euroa arvioitua suurempi. Tuloveroa tuli 0,5 miljoonaa euroa arvioitua enemmän, kiinteistöveroja vajaa 400 tuhatta euroa arvioitua enemmän ja yhteisöveroa

1,3 miljoonaa arvioitua enemmän. Valtionosuudet olivat 27,8 miljoonaa euroa, joka oli 57 tuhatta euroa arvioitua enemmän. Poistot ja arvonalentumiset n. 3,8 miljoonaa euroa ja nettoinvestoinnit 1,6 miljoonaa euroa arvioitua pienemmät. Talousarviossa suunniteltua 3 miljoonan euron lainaa ei nostettu ja nykyisiä lainoja lyhennettiin n. 1,5 miljoonaa euroa.

Kuntakonserni ylijäämä 1,5 miljoonaa euroa. Kertynyttä ylijäämää konsernitaseessa on 34 miljoonaa euroa. Vuosikate oli vajaa 11 miljoonaa euroa ja investointimenojen netto 11,7 miljoonaa euroa.

Talousarviomuutoksien yhteenvedossa alkuperäiseen talousarvioon on merkitty alijäämäksi 527 tuhatta euroa, talousarvio + muutos on merkitty 783 tuhatta euroa alijäämäiseksi toteuman ollessa vuonna 2022 1,8 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Kunnan tuloveroprosentti vuonna 2022 oli 19,0 %. Tuloveroprosentti on pystytty pitämään samana jo usean vuoden ajan. Tuloveroprosentti on Lapin kunnista alhaisin.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

Tilikaudesta tuli ylijäämäinen, syynä olivat verotulojen arvioitua parempi kehitys, sivistystoimen arvioitua suuremmat valtionavustukset sekä Lapin sairaanhoitopiirin ja Kolpeneen kuntayhtymän ylijäämäpalautukset.

Talouden suunnittelun lähtökohtana tulee olla tasapainoinen talous. Tarkastuslautakunta kysyy mistä johtuu, että tilinpäätös on toistuvasti ylijäämäinen? Olisiko taloutta mahdollista ennakoida tarkemmin?

Toimintakulut kasvoivat +5,2 miljoonaa/ +5 %. Tarkastuslautakunta muistuttaa, että toimintakulujen kasvua on syytä seurata tarkasti, jotta ne yhdessä muiden nykyisten ja tulevien haasteiden kanssa eivät aiheuttaisi talouden tasapainon yllättävää heikkenemistä.

Tase ja investoinnit

Tilikauden investointimenot (netto) olivat yhteensä noin 2,5 miljoonaa euroa mikä on noin 1,6 miljoonaa euroa vähemmän kuin talousarviossa on arvioitu. Investointien kokonaistoteumaa laskee usean investoinnin siirto kuluvalle vuodelle sekä muutaman investoinnin kokonaan toteuttamatta jättäminen. Investoinnit ovat valtuuston suuntaan sitovia tavoitteita. Talousarviossa tulisi sitoutua vain niihin investointeihin, jotka kyetään toteuttamaan. Investointien toteutuminen oli 60 %.

Kunnan omavaraisuusaste on kehittynyt vertailukaudesta positiivisesti. Omavaraisuusaste oli tilikauden lopussa 76,2 % ja näin ollen ylitti tavoitetason (2021: 75,0 % (korjatuilla vertailukauden luvuilla konsernipankkitilin osalta), 2020: 73,82 %, 2019: 72,66 %, 2018: 72,3 %). Oma pääoma vahvistui ylijäämäisen tuloksen myötä ja on tilikauden lopussa 60,4 miljoonaa euroa.

Kunnan lainakannassa ei tapahtunut olennaista muutosta edelliseen vuoteen verrattuna. Tilikauden vähennys oli noin 1,5 miljoonaa euroa. Talousarviolainaa ei nostettu tilikaudella. Lainaa per asukas-tunnusluku on vertailukauden tavoin edelleen erittäin matala, 1.584 euroa asukasluvulla 7.036 laskettuna (2021: 1.823 euroa asukasluvulla 7.008 laskettuna, korjatuilla vertailukauden luvuilla konsernipankkitilin osalta). Lainamäärä on nyt viidettä vuotta peräkkäin alle 2.000 euroa / asukas. Vastaava tunnusluku konsernitiedoilla laskettuna on

merkittävästi enemmän, 6.332 euroa / asukas. Vuonna 2021 valtiovarainministeriön mukaan Manner-Suomen keskimääräinen lainamäärä kuntakonsernissa oli noin 7.680 euroa / asukas, eli lainamäärän taso on kuntakonserninkin osalta alempi kuin maassa keskimäärin.

Kunnan kassan riittävyyteen asetettu tavoite toteutui tilikaudella. Kunnan kassan riittävyys parani edelleen edellisvuodesta 4 päivää ollen nyt 65 päivää (2021: 61 päivää (korjatuilla vertailukauden luvuilla konsernipankkitilin osalta)). Kassatilanne on edelleen vahva ja kassa vahvistui lainojen lyhentämisestä huolimatta.

Tarkastuslautakunnan huomiot:

Tarkastuslautakunta kysyy mikä on talousarviossa asetettu tavoite lainojen lyhennykselle?

Kunnanjohtajan katsaus

Kunnanjohtajan katsauksessa mainitaan sote-uudistuksen vaikutusten kunnan talouteen jäävän "toivottavasti vähäisiksi".

Tarkastuslautakunta kysyy, onko tätä aihetta käsitelty riittävän kattavasti muualla tilinpäätöksessä?

Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne

Tarkastuslautakunta pohtii olisiko 'Tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen rakenne' -kappaleessa mahdollista esitellä ja avata tavoitteiden asettelua ja käsittelytapaa yleisellä tasolla? Nyt jää osittain epäselväksi, miten tavoitteiden asettelu on tehty tai mistä toimintaa ohjaavista asiakirjoista ne on talousarvioon poimittu.

Kuntastrategia ja visio

Tarkastuslautakunta kysyy, onko kuntastrategian ja vision sisältöä ja tavoitteita avattu ja käsitelty riittävästi?

Tuleeko selville, miten kuntastrategia vaikuttaa toiminnan suunnitteluun ja tavoitteiden asetteluun?

Työvoima ja työllisyys

Tarkastuslautakunnan mielestä aihetta käsitellään seikkaperäisesti. Mahdollistaisiko graafinen havainnollistaminen ja taulukoiden hyödyntäminen kokonaiskuvan parantamisen?

Ympäristöasiat

Aihe on keskeinen kunnan toiminnassa ja käsittely jää tässä osiossa suppeaksi.

Tarkastuslautakunta kysyy täyttääkö aiheen käsittely kunnalle asetetut velvoitteet? Onko ympäristöön liittyviä tavoitteita ja toimintaa käsitelty riittävästi toimintakertomuksessa?.

Elinvoimaohjelma 2019–2025 osana talous- ja toimintasuunnitelmaa

Tarkastuslautakunnan mielestä elinvoimaohjelman ja talousarvion yhteyttä olisi tarpeen avata ja käsitellä, joko tässä tai aiemmin tämän osion johdannossa. Tavoitteiden ja toteumien välillä on paikoin epä johdonmukaisuutta, toteumien käsittely on irrallista tavoitteen asetannasta ja päällekkäistä. Esitystapaa ja käsittelyä on tarpeen kehittää.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen

Aihetta avataan ansiokkaasti ja käsitellään kattavasti yleisellä tasolla. Hyvinvointisuunnitelman yhteys talousarvioon, eli toimialojen tavoitteisiin ja toteumaan on tarpeen avata käytännössä.

Tarkastuslautakunta pohtii olisiko yhteyttä hyvä avata tässä kohtaa vai toimialoittain?

Sisäinen valvonta ja riskien hallinta

Tilikauden aikana ei ole raportoitu toteutuneista talouden ja toiminnan riskeistä, joista olisi aiheutunut merkittävää haittaa kunnan ja kuntakonsernin toiminnalle.

Vuonna 2021 riskiksi nostettiin uuden talousjärjestelmän toimimattomuus ja talousraportoinnissa tunnistettiin luotettavuusriski, mikä heijastui puutteellisesti kunnan sisäiseen raportointiin sekä valtakunnalliseen kuntatietoraportointiin. Luotettavuusongelman vuoksi vuoden 2021 tilinpäätös venyi tavanomaista pidempään. Ongelmat on saatu suurelta osin ratkaisua vuoden 2022 syksyllä Sarastia Oy:n kanssa, mutta joiltain osin tilintarkastuksen tekeminen on ollut tilintarkastajan mukaan edelleen joiltain osin haasteellista. Haasteet ovat liittyneet Sarastian antamiin vastauksiin, koska kaikilta osin Sarastia ei ole ottanut kantaa tilintarkastajan heille asettamiin kysymyksiin.

Tarkastuslautakunta kysyy mitä toimenpiteitä palvelutason parantamiseksi aiotaan tehdä?

Omaisuuksien tasearvostus on todettu viimeisten vuosien aikana liian korkeaksi eräiden emokunnan heikkokuntoisten rakennusten kohdalla. Asiaa ryhdyttiin korjaamaan alaskirjauksilla jo vuonna 2021 ja korjausta jatkettiin vielä vuoden 2022 aikana. Kunnan lainasalkun suojaaminen kohonneiden korkokustannusten vuoksi on tällä hetkellä ajankohtainen asia.

Sisäiseen toimintaympäristöön ja toimintakulttuuriin liittyvässä arvioinnissa esille tuotiin resurssipula ja puutetta koettiin siitä, että varmistaako johdon sääntöjen ja ohjeiden noudattamista. Riskien tunnistaminen, arviointi ja hallinta toteutuvat keskimäärin hyvin, mutta riskien dokumentoinnissa koetaan edelleen puutteellisuutta. Valvontatoimenpiteitä arviotaessa esiin nousi puute teknisen toimen toimintaprosessien dokumentoinnissa. Puutetta on jonkun verran tehtävien eriyttämistarpeiden arvioinnissa ja vaarallisten työyhdistelmien kartoituksessa.

Tarkastuslautakunta kysyy onko toimintaprosessien dokumentointi ja sen ohjeistus riittävää? Seurataanko sitä?

Sisäisen valvonnan seuranta koetaan toteutuvan pääsääntöisesti hyvin, mutta säännöllisessä arvioinnissa on parantamisen varaa, sillä säännöllisyys toteutuu useilla toimialoilla vain tilinpäätöksen yhteydessä tapahtuvassa raportoinnissa.

Talousarvion sitovuus

Vuoden 2022 osalta talousarvion muutoksia tuotiin valtuuston käsiteltäväksi vasta toukokuussa 2023. Kunnan toiminnan ja talouden seurannan tulee olla ajantasaista ja ennakoivaa. Inarin kunnan hallintosäännön § 62:n mukaan talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä valtuustolle siten, että valtuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana.

Tarkastuslautakunta kysyy onko talousarviomuutoksiin liittyvä ohjeistus ja seuranta riittävää?

Omistajapolitiikka ja yhteisöjen erityistavoitteet

Tässä osiossa toivotaan selkeyttä tavoitteiden ja toteumien esittämisessä. Paikoittain tässä osiossa on hyvää analyttistä toiminnan ja tavoitteiden käsittelyä.

Yritys- ja kehittämisspalvelut

Tehtävä, tavoitteet, toimenpiteet ja toteuma esitelty ja käsitelty tässä osiossa kattavasti ja ymmärrettävästi. vielä Pienellä panostyksella ikkuisen rakenteen ja esitystavan selkeyteen toimii hyvänä mallina.

Eriytetyt tilinpäätökset

Tilapalvelut liikelaitoksen toimintamenojen kasvu on suurta. Talousarvion toteutumisen käsittelyosiossa ei selviä kattavasti mistä menojen kasvu johtuu.

Kunnan liikelaitosten toiminnan sekä tavoitteiden ja talousarvion toteutumien käsittely on melko hyvällä tasolla. Strategisten pitkän aikavälin tavoitteiden esittämisessä ja käsittelyssä on vaihtelua. Tavoitteet, tunnusluvut, toteumat, tavoiteluokat ja päätösten tasot on esitetty vaihtelevasti ja osittain puutteellisesti.

Tehtävä, tavoitteet, toimenpiteet ja toteuma esitelty ja käsitelty kattavasti ja ymmärrettävästi.

Talousarviovuoden 2022 toiminnallisten ja taloudellisten tavoitteiden toteutuminen hallintokunnittain

Käyttötalous

Johdanto-osio on selkeä. Tämän osion alakappaleissa hyvää toiminta-ajatuksen ja tehtävän kuvausta. Tavoitteiden, mittareiden ja toteumien käsittely vaihtelevaa ja irrallista. Elinvoimaohjelmasta nostettujen tavoitteiden, toiminnan ja toteutuminen esitys sekä käsittely heikompaa kuin vastaava hyvinvointisuunnitelmasta.

Talousarvion käyttösuunnitelmien nettomenot toteutuivat peruskunnassa 644 tuhatta euroa arvioitua pienempinä. Sivistyslautakunnan nettomenot ylittyivät 220 tuhannella eurolla, sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan nettomenot ylittyivät n. 1,3 miljoonalla eurolla, kunnanhallituksen nettomenot alittuivat 146 tuhannella eurolla, kehittämis- ja yhteistyöhankkeiden nettomenot alittuivat n. 69 tuhannella eurolla.

Käyttötalouden sekä talousarvion sitovuustason osalta taloudelliset tavoitteet saavutettiin.

Valtuusto

Valtuusto piti kahdeksan kokousta vuonna 2022 ja kokouksissa käsiteltiin 67 asiaa, mm.:

Maapoliittisen ohjelman hyväksyminen

Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2022-2025 hyväksyminen

Osallisuus- ja tervetulo-ohjelman hyväksyminen

Hallintosäännön muuttaminen

Uuden kunnanjohtajan valinta

Uuden teknisen johtajan valinta

Taloussuunnittelijan viran perustaminen

Ruokapalvelujen ulkoistaminen ja Pohjois-Lapin Ruoka Oy:n osakkaaksi ryhtyminen

Inarin kouluhankkeen kustannusarvion ja rakennuttajan hyväksyminen

Valtuuston talousarvion toteutuma oli 130 %. Syynä ylitykseen vuoden 2021 tilintarkastuksen haasteellisuus ja kesto johtuen vuonna 2021 käyttöön otetun uuden talousjärjestelmän toimimattomuudesta.

Tilintarkastaja joutui selvittämään epäselvyyksiä mm. käyttöomaisuustileihin ja konsernitietoihin liittyen.

Tarkastuslautakunta pitää Inarin kunnan Hyvinvointi- ja turvallisuussuunnitelman 2022–2025 valmistumista positiivisena asiana.

Kunnanhallitus

Arvioitavissa olevat kunnanhallituksen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Kunnanhallitus piti 18 kokousta vuonna 2022 ja kokouksissa käsiteltiin 234 asiaa

Talousarvion toteutuma 89 %. Alittuminen suurimmaksi osaksi henkilöstömenoissa, henkilövaihdosten ja työvapaiden johdosta resurssivaje 2–4 hlöä vuoden 2022 varrella.

Kunnanhallituksen alainen elinvoimajaosto kokoontui toimintavuoden aikana 7 kertaa ja käsitteli 44 pykälää. Konsernijaosto kokoontui 8 kertaa ja käsitteli 27 pykälää. Konsernijaosto toimii kunnanhallituksen alaisuudessa ja sen tehtävänä on olla kunnanhallituksen ja kunnanjohtajan tukena konserniohjauksessa.

Konsernijaoston keskeiseksi tehtäväksi on muodostunut yhtiöiden tavoitteellinen ohjaus sekä omistajan ennakkokäsityksen antaminen erilaisiin valmisteltaviin asioihin, mikäli niiden suuruusluokka on selkeästi sellainen, että sillä on vaikutusta konsernitalouteen tai merkittävällä tavalla yhtiöiden toimintaan. Konsernijaoston etuna on, että se on kutsuttavissa varsin joustavasti kokoon ja siten tarvittaessa tukemassa myös kunnanjohtajan konsernijohtamista (Khall 276 § 18.11.2019).

Yritys- ja kehittämisspalvelut

Vuoden 2022 toimintakate oli 85,1 % ja alitti talousarvion 141 tuhannella eurolla. Talousarvion toteutuma perustui valtuuston 22.8.2019 § 29 hyväksymään Inarin kunnan elinvoima 2019–2025-ohjelmaan.

Toimintatulojen osuus talousarviossa perustuu vuosittain vaihtelevaan hankerahoitukseen sekä tapahtumien ja mainoskampanjoiden yritysosuusksiin. Vuonna 2022 toimintatuotot olivat 186 tuhatta euroa.

Vuoden 2022 aikana käynnissä olevat hankkeet olivat: Kestävää matkailua ja digitaalista vastuullisuusviestintää, Saariselkä kansainväliseksi pyöräilymatkailukohteeksi, Inarin kylän Master Plan, Saariselän lähipyöräily-reittien kehittämishanke, Golden Route of Lapland ja Inari monipaikkaisuuden huippukohteeksi -hankkeet.

Vakituista henkilöstöä yritys- ja kehittämispalveluissa olivat vuonna 2022 elinkeinojohtaja, kansainvälisten asioiden koordinaattori, kehittämiskoordinaattori ja yritysneuvoja. Heidän lisäksi oli määräaikaisella työsopimuksella olevia hankekoordinaattoreita.

Yritys- ja kehittämispalveluissa tapahtui vuoden 2022 aikana useita muutoksia henkilöstössä vakituisten yritysneuvojan, kehittämiskoordinaattorin sekä elinkeinojohtajan irtisanouduttua. Yritysneuvoja rekrytoitiin vuoden aikana kaksi kertaa. Uusi kehittämiskoordinaattori aloitti syksyllä ja hän toimi loppuvuoden myös vt. elinkeinojohtajana.

Toimintamenot liittyvät elinvoiman kärkien seuraaviin päämääriin: Yrittäjän Inari, Saavutettava Inari ja Arktinen Inari.

Yrittäjän Inari

Inarin kunnan yritysten määrä oli merkittävässä kasvussa vuonna 2022. Yrityskoulutuspuolella palveluina olivat oppisopimuskoulutustuen myöntäminen sekä tenttipalvelujen ja lyhytkurssien järjestäminen. Lisäksi vuoden 2021 lopussa aloitettua ”Inarilaista elinvoimaa”-uutiskirjeen lähettämistä yrityksille ja sidosryhmille jatkettiin vuonna 2022.

Saavutettava Inari

Yrityspalveluissa vastattiin asiointiliikenteestä sopimusten mukaisesti reiteillä Laanila-Ivalo, Nellim-Ivalo ja Nitsijärvi-Näätäjä. Asiointiliikenteen kustannukset olivat vajaa 25 tuhatta euroa. Henkilöstö osallistui lentoliikenneyhteyksien ja muiden liikkumispalveluiden kehittämiseen yhteistyössä maakunnallisten toimijoiden kanssa. Ivalon lentoasemalle saapui vajaa 198 lentomatkailijaa, joka on vähemmän kuin aikana ennen koronaa.

Arktinen Inari

Matkailutoimintaa on kehitetty myöntämällä matkailumarkkinoinnin toimintamäärärahaa Inari-Saariselkä Matkailu Oy:lle ja House of Lapland Oy:lle. Yritys- ja kehittämispalveluilla oli ostopalvelusopimus Metsähallituksen kanssa Inarin kunnan matkailuneuvontatyöstä.

Leader Pohjoisin Lappi ry:lle myönnettiin kuntarahoitusta ja yrityspalveluissa autettiin yrittäjiksi suunnittelevia ja toimivia yrityksiä tukien hakemisessa ja tukineuvonnassa. Lisäksi autettiin useampaa kotimaista ja kansainvälistä elokuvatuotantoyhtiötä etsimällä kuvauspaikkoja ja tuotantoon liittyviä oheispalveluja.

Vuonna 2022 Inari-Saariselkä-matkailualueella oli yhteensä 533 tuhatta yöpymistä. Kansainvälisistä asiakkaista eniten oli englantilaisia, alankomaalaisia, saksalaisia ja ranskalaisia.

Inari-Saariselkä Matkailun uusi brändi ”Lapland North Destinations” julkaistiin huhtikuussa 2022.

Tekninen lautakunta

Arvioitavissa olevat teknisen lautakunnan toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet ovat pääosin toteutuneet.

Teknisen lautakunnan toimintakate oli 102 % arvioidusta.

Yhdyskuntasuunnittelu:

Talousarvion toteutuminen

Toimintakate oli 51,4 % ja alitti talousarvion 104 tuhannella eurolla.

Matkailurakentaminen nousi varovaisesti ja omakotitonttien kysyntä jatkui vilkkaana. Asemakaavoitusta painottui omakotialueiden laajennuksiin Inarissa ja Ivalossa sekä vapaa-ajan asuntoalueen kaavoituksella Saariselällä. Asemakaavamuutoksia valmistui mm. Ivalon koulukeskuksen alueella.

Katujen rakentamiskohteet:

Inarin kirkonkylä

- Korppiojantie
- Kuolpunatie
- Pystykorvantie/Kiianpuisto
- Pomminkuoppatien loppu.

Ivalo

- Pumpulitie
- Peräsaajontie
- Jänkkävaarantie
- Salmenrannantie
- Kerttuojantie
- Vasantie alku
- Sudentien loppu.

Yksityisteiden kunnossapitoa tuettiin 62 tuhannella eurolla vuonna 2022. Toimintakate oli 114,3 % ja ylitti talousarvion 220 tuhannella eurolla.

Löytöeläntarhassa oli vuoden aikana laskutustietojen mukaan 18 eläintä 62 laskutusvuorokautta.

Rakennusvalvonta:

Toimintakate oli 51,5 % ja alittui 80 tuhannella eurolla.

Rakennusvalvonta käsitteli vuonna 2022 yhteensä 439 lupa-asiaa, joista rakennus- ja toimenpidelupia 191 kpl sekä toimenpideilmoituksia 30kpl.

Rakennusvalvonnan sähköisen arkiston kattavuus on kasvanut vuonna 2022 ja digitointia on jatkettu. Uusista hakemuksista 90 % jätettiin sähköisesti ja ne siirretään myös sähköiseen arkistoon hankkeiden valmistuttua.

Lisäksi rakennusvalvonta toteutti keväällä 2022 asiakaspalautekyselyn ja tuloksissa nousi esiin, että parannusta kaivattiin rakentamiseen liittyvien tietojen saatavuuteen ja kattavuuteen. Kiitosta tuli palvelualttiudesta ja katselmuksien saatavuudesta.

Sosiaali- ja terveyslautakunta

Tarkastuslautakunta pitää positiivisena huomiona erilaiset asiakastytyväisyyskyselyt ja mittarit, joilla omaa toimintaa on seurattu. Lisäksi työtä helpottamaan ja asiakastytyväisyyttä parantamaan on otettu käyttöön sovellus ja verkkopalvelu.

Avohoito

Asiakaspalautetta on seurattu Roidun avulla. Vastaanotolla ja kotihoidossa on toteutettu kansallinen vanhuspalvelujen asiakastytyväisyyskysely. Vastaanotolla ja kotihoidossa lisäksi saamenkielisten palveluiden käyttäjille on ollut erillinen kysely

Uusina asioina on otettu käyttöön sairaanhoitajien ja terveydenhoitajien vastaanottotoiminnassa Oma Olo-palvelu sekä Virta sähköinen yhteydenottolomake. Kotihoito Mukana -mobiilijärjestelmä parantanut henkilöstön työjärjestelyitä. Lisäksi uusina asioina on Rai-toimintakykyarviointit, kotisairaalan perustaminen Inariin, lasten ja nuorten sekä odottavien äitien ehkäisevä suun terveydenhuolto ja neuvolatoiminta sekä uusina ryhminä kehotietoisuus ja ohjattu kuntosali. Positiivisena asiana tarkastuslautakunta pitää toimintaohjeiden 2022–2024 päivittämistä.

Lääkäreiden avovastaanoitoille pääsyajat pitkittyivät tilapäisesti sekä henkilöstön saatavuus on heikentynyt kaikissa ammatti ryhmissä, etenkin lähihoitajien saatavuus on heikko.

Ikäihmisten hyvinvoinnin miinusasioina pidettiin yksinäisyyden, masennuksen ja turvattomuuden tunnetta kotona asuilla. Lisäksi suunnitellut toimenpiteet puuttuvat.

Tarkastuslautakunta kysyy, onko kotikäyntejä ja henkilöstä riittävästi? Onko Saamenkielisiä palveluja saatavilla?

Positiivisina asioina tarkastuslautakunta pitää ikäihmisten perhepäivähoitopalveluiden aloittamista, asiakastytyväisyyskyselyä saamenkielisenä sekä kuntaan tuleva yksityinen sosiaalipalvelun tuottama erityisryhmien päivätoiminta hevostalleilla. Hyvinä asioina on pidetty myös viikonlopputoimintaa lastensuojelun asiakkaille, vammaisten toiminta hevostalleilla (auttavat tassut), loma-aikojen pedagogista toimintaa, pitkä tossu toiminta hevostalleilla sekä leikkipuistotäti toimintaa.

Sosiaalisia yksityispalveluita tuottava yksikkö, joka antaa yksityistä palvelua henkilöille, joiden kohdalla viranhaltija on todennut huoli ilmoituksen aiheutta sekä lastensuojeluilmoitushakemuksia käsittelee ja avustaa viranhaltija.

Tarkastuslautakuntakysyy onko Päätty Perhehoidon toimintaohjelman päivittäminen toteutettu ja onko resursseja riittävästi hoitotyöhön?

Terveyskeskuksen vuodeosaston hoitajat ja vastaanoton hoitajat eivät saaneet koronakorvauksia, vaikka hoitivat osastolla koronapotilaita. Kotihoito, palvelukodit ja ensihoidon työntekijät sen sijaan saivat.

Tarkastuslautakunta kysyy mihin tämä perustuu?

Yksityisen terveydenhuollon palvelun tarjoavien puute, Saariselälle lupa on ollut voimassa jo joulukuusta 2021, mutta toiminta ei ole alkanut. Yksitystä sektoria tarvittaisiin nopeasti. Toinen lupa Inarissa, mutta sekään ei ole toiminut. Tämä kuormittaa terveyskeskuksen toimintaa, jolloin paikallisten odotusajat ovat pitkiä.

Lautakunnan alaisen toiminnan osalta kustannukset ylittyivät ja kokonaisuudessaan talousarvioi ylittyi sosiaali- ja terveyslautakunnan alaisen toiminnan osalta n. 43 tuhatta euroa.

Laitohoito- ja asumispalvelut

Asiakaspalautetta on seurattu Roidun avulla sekä asiakastyytyvääsiyyttä on selvitetty omaisille kohdennetuilla haastatteluilla.

Vanhuspalvelulain mukainen henkilöstömitoitus ympärivuorokautisessa hoidossa on lain edellyttämällä tasolla.

Kotisairaaloiminnan suunnittelu käynnistettiin ja tavoitteena on toiminnan aloittaminen huhtikuussa 2023.

Asumispalvelupaikkoja ei ole riittävästi tarpeeseen nähden ja lyhytaikaispaikkojen määrä on myös vähäinen tarpeeseen nähden.

Hyvänä asiana tarkastuslautakunta pitää myös ikäihmisten perhehoidon toimintaohjeiden tarkastus ja kotikäynnit, lastensuojelun perhehoidon hoitopaikkojen korotusta sekä lääkevaraston perustamista Männikön palvelukotiin.

Vaikeasta pandemiatilanteesta johtuen jouduttiin tekemään erilaisia henkilöstöjärjestelyjä, joka näkyy kohonneina henkilöstökuluina. Huolestuttavaa että sosiaali- terveydenhuollon saatavuus henkilöiden saatavuus ja riittävä henkilöstön ympärivuorokautisen toiminnan turvaamiseen on jouduttu turvautumaan petipaikkoja supistamalla loma ajalle. 37 petipaikasta 25:n. Tämä on iso riski koko alueelle. Mittoitus on tehty kunnan asukasluvun mukaan, mutta palvelu on avoinna myös matkailijoille, jotka vievät valtavat resurssit. Tälle tilanteelle on löydyttävä ratkaisu. Lisäksi tarkastuslautakunta nostaa huomioksi sivukylien palveluiden vähäisyyden.

Matkailijoita tavoitellaan koko ajan lisää niin se tulee huomioida myös mm terveydenhuolto palveluissa.

Tarkastuslautakunta kysyy miten matkailijoiden määrän kasvu yhteensovitetaan pieneneviin resursseihin?

Lääkäritoiminta

Potilastyytyvääsiyyttä on mitattu Roidun avulla, mutta lääkäreiden saatavuudessa tilanne on huolestuttava.

Sosiaalityö- ja toimeentuloturva

Kuljetuspalveluiden ja lastensuojelun sijaishuollon kustannukset ylittyivät.

Suun terveydenhuolto

Asiakaspalautetta seurattu Roidun avulla ja hoitovelkaa on kertynyt.

Ympäristöterveydenhuolto, ympäristönsuojelu ja maaseututoimi

Positiivisina asioina tarkastuslautakunta pitää röntgenlaitteen hankkimista eläinlääkäreille, joka on edistystä paikallisten eläinten turvaksi. Lisäksi päätöstä tilasta johon laite sijoitetaan sekä eläinlääkintähenkilöstön lisäystä.

Erikoissairaanhoito

Erikoissairaanhoidon talousarvion toimintakate oli 93,7 % ja alitusta tuli 656 tuhatta euroa. Alitus johtui kalliiden ostopalvelujen tarpeen vuosittaisesta vaihtelusta. Erikoissairaanhoidon lähetemäärät sekä käynti- ja hoitopäivien määrät ovat pysyneet tasaisina.

Sivistyslautakunta

Toimialojen kohdalla on selvästi taulukoittain esitetty monenlaisia tavoitteita, keinoja, toimenpiteitä ja mittareita. Syyt talousarvion alituksiin ja ylityksiin on myös selvitetty. Toimialojen kertomuksista saa hyvän kuvan siitä, miten vuosi 2022 on sujunut.

Korona vaikutti vielä osaston toimintaan siten, että kansalaisopiston aloitus siirtyi 2 viikkoa, tammikuussa lukiossa oli etäopetusta ja vapaa-aikatoimen ryhmäohjaukset olivat tauolla.

Sivistyslautakunta piti vuonna 2022 11 kokousta. Kokoukset olivat päätösvaltaisia, mutta huomio kiinnittyi siihen seikkaan, että varsinaisista jäsenistä 2 oli kokouksissa paikalla vain 2 kertaa. Toinen heistä oli varapuheenjohtaja.

Tarkastuslautakunta kysyy antaako jäsenten vähäinen osallistuminen oikeaa kuvaa sitoutumisesta lautakunnan toimintaan?

Sivistyslautakunta tarkensi toimivaltaansa 1.8. 2022 alkaen.

Talous

Sivistyslautakunnan poikkeama, alitus, talousarvioon verrattuna vuonna 2022 on 548 euroa.

Varhaiskasvatus

Saamenkielinen varhaiskasvatussuunitelma otettiin käyttöön 1.8.2022. Kunnassa annetaan varhaiskasvatusta kaikilla kolmella saamen kielellä.

Tarkastuslautakunta kysyy miksi toimintakertomuksessa ei mainita sanallakaan pohjoissaamenkielistä varhaiskasvatusta ja johtuuko se siitä, että pohjoissaamenkielinen varhaiskasvatus hoituu helpoiten? Lisäksi missä ovat luvut eri saamenkielisten varhaiskasvatuksen saajista?

Esi- ja perusopetus

Vuoden 2022 suurin uudistus oli Ivalon uuden koulukeskuksen käyttöönotto syyslukukauden alussa. Nimikilpailun oli voittanut ehdotus: KAARRE. Koulukeskukseen perustettiin virastomestarin toimi, mikä osoitti heti tarpeellisuutensa.

Valtuusto päätti myös, että Inarin kirkonkylään rakennetaan uusi koulu vanhan koulun paikalle ja purkutyöt aloitettiin syksyllä. Koulun valmistumiseen asti toimitaan väistötiloissa.

Tarkastuslautakunta kysyy mistä johtui väistötilaksi hankitun ruokalarakennuksen käyttöönoton myöhästymisen niin paljon suunnitellusta?

Yksi peruskoulun päättötodistuksen saaneista ei jatkanut oppivelvollisuuttaan.

Tarkastuslautakunta kysyy tiedetäänkö syytä tähäni ja miten sellainen on mahdollista?

Lukiokoulutus

Syksyllä 2021 käyttöön otettua lukion opetussuunnitelmaa täydennettiin osin:

Suomi toisena kielenä ja kirjallisuus, Inarinsaamen kieli ja kirjallisuus, Koltansaamen kieli ja kirjallisuus sekä Pohjoissaamen kieli ja kirjallisuus.

Saamen kielen äidinkielen kokeen (pohjoissaame tai inarinsaame) suoritti 26,09 % kokelaista eli joka neljäs. Tätä asiaa tarkastuslautakunta pitää hyvänä asiana.

Kirjasto

Kirjaston käyttöaste on hyvä. Toiminnasta saa selkeän käsityksen, tavoitteisiin otetaan kantaa ja niihin on asetettu mittareita ja tavoitearvoja. Inarin kirjastoauto valittiin vuoden Kirjastoksi vuonna 2022 ja pitkäaikainen kirjastoautonkuljettaja Terho Myyryläinen Vuoden kirjastoammattilaiseksi 2022.

Nämä ovat tarkastuslautakunnan mielestä hienoja ja ansaittuja tunnustuksia.

Kansalaisopisto

Kansalaisopisto kehittää jatkuvasti toimintaansa vastaamaan asukkaiden toiveita. Netto-opiskelijoita oli vuonna 2022 1027 kappaletta eli enemmän kuin joka seitsemäs inarilainen.

Miten tämä luku vertautuu toisten kuntien opiskelijoihin?

Kansalaisopiston tilikauden tulos oli 463 706 euroa. Menot alittuivat 3,7 %. Talousarvio alittui 17 769 euroa.

Kulttuuri

Sivistyslautakunta hyväksyi Inarin kunnan kulttuurikasvatussuunnitelman 23.6.2022. Sitä toteutetaan yhteistyössä Inarin varhaiskasvatuksen, peruskoulujen, Ivalon lukion, Inarin kirjastotoimen, Inarin kansalaisopiston ja Inarin vapaa – aikatoimen yhteyshenkilöiden kanssa.

Tarkastuslautakunta kysyy mitä kulttuurikasvatussuunnitelmalta odotetaan?

Koronatauon jälkeen Inari viikot eivät vielä saavuttaneet entistä kävijämäärää, kävijöitä oli n. 6200. Koulukeskus Kaarteeseen hankittiin upea taideteos Taiteen edistämiskeskuksen tukemana prosenttitaidehankintana. Omavastuuosuus 8000 euroa vaikutti osaltaan talousarvion ylittymiseen.

Vapaa-aikatoimi

Marraskuussa vapaa-aikasihteeri irtisanoutui ja häntä sijaisti kulttuurisihteeri.

Liikuntapalvelut

Tavoite liikuttaa Inarilaisia, toteutui monipuolisesti. Jänkkävaaraan saatiin kuntoportaati ja kuntosalia on Ivalossa käytetty runsaasti ja sen tärkeys on noussut esille asiakaspalautteissa. Myös erityisryhmien liikunnanohjausta on pystytty järjestämään.

Talousarvion toteuma oli 94 %.

Nuorisotyö

Nuorten työpajatoiminta tuli valtionapukelpoiseksi syksyllä 2021 ja on sitä toistaiseksi. Asiakkaita oli 11. Etsivän nuorisotyön asiakkuuksista 38 % on päätenyt asiakkaan lähtöön avoimille työmarkkinoille tai opiskelemaan.

Nuorisotyöllä oli käytössään avoimet ovet-tilat sekä Ivalossa että Inarissa. Kohderyhmä pääasiassa 10–18-vuotiaat nuoret. Syyskaudella 2022 Stönöllä kävi n 2300 nuorta. Nuorisovaltuusto on toiminut aktiivisesti ja järjesti mm Inari-Pride tapahtuman.

Investoinnit

Investointimenojen toteutuma oli n. 2,5 miljoonaa euroa, eli noin 1,6 miljoonaa euroa vähemmän kuin muutetussa talousarviossa oli.

Asukaskohtainen lainamäärä laski edellisvuoden 1 484 eurosta 1 263 euroon asukasta kohden ja Inarissa lainojen taso on edelleen alempi kuin maassa keskimäärin. Tilapäistä, korotonta lainaa kunta antoi Osuuskunta Keväjärven kuidulle 100 tuhatta euroa ja Näätämön kyläyhdistykselle vajaa 20 tuhatta euroa. Nuoriso- luotomatkailukeskus Vasatokalle 65 tuhatta euroa ja Ivalon Urheiluampujille vajaa 15 tuhatta euroa.

Suurimpia investointeja olivat mm. Ivalon päiväkotit, katuvalot, hiihtokeskus halli sekä Sudentien jatko, Peuratie, Vasantie.

Eriytetyt tilinpäätökset

Kalatalouden kehittämisrahasto

Nettomenot ylittyivät talousarvioon verrattuna 43 tuhannella eurolla toteutuman ollessa 61 tuhatta euroa. Toimintamenoja oli suunniteltua enemmän ja tuloja oli noin 6 tuhatta euroa suunniteltua vähemmän. Toimintakulujen kasvua selittää mm. kunnossapitopalveluiden ja talouspalveluiden ostot.

Poistojen määrä oli noin 81 tuhatta euroa. Tilikauden ylijäämäksi muodostui 37 tuhatta euroa. Rahastoa vähennettiin vastaava määrä. Kertomusvuodelle suunnitelluista investoinneista toteutui Veskonien kalahallin jäähilekoneen hankinta. Veskonien kalahallin laajennukseen varattuja määrärahoja käytettiin kunnanhallituksen päätöksellä Veskonien jäähilekontin hankintaan, sekä Inarin kalahallin jäähilekoneen hankintaan rikkoutuneen tilalle. Varsinainen laajennustyö jouduttiin edelleen siirtämään vuodelle 2023. ELY-keskukselta saatiin investointirahoitusta vajaa 10 tuhatta euroa.

Ruokapalveluliikelaitos

Tilinpäätös oli alijäämäinen noin 247 tuhatta euroa. Alijäämään vaikutti ostojen nousu talousarvioon verrattuna, talousarviossa ei ollut varauduttu nousuun. Ostojen nousuun vaikutti varautuminen COVID-19 pandemiaan. Huomattava nousu oli elintarvikkeissa, puhdistusaineissa ja –tarvikkeissa. Järjestelmävaihdokseen liittyvät muutostyöt ja ohjausjärjestelmän kehittäminen vaikuttivat myös kulujen nousuun. Alijäämään vaikutti osaltaan myös myyntituottojen alittuminen. Myyntituottojen alittumiseen vaikutti COVID-19 ohjeistukset mm. terveyskeskuksen työpaikkaruokailun rajaaminen ainoastaan terveyskeskuksen tiloissa työskenteleville ja kokouksia järjestettiin osaksi Teams-kokouksina. Kokoustarjoilujen myymistä vaikeuttivat myös keittiöiden muutostyöt sekä henkilöstöpula.

Vuodelle 2022 suunniteltu 27 tuhannen euron investointi, jolla lunastetaan Tilipalvelu liikelaitokselta Ivalon vuoropäiväkodin keittiökoneet ja -laitteet, siirtyi vuodelle 2023. Valmistuskeittiön omavalvontajärjestelmän hankinta sekä uuden koulukeskuksen keittiön varustaminen toteutui. Myös jakelukeittiöiden kuljetuskaappien

uusimiset sekä Ivalon päiväkodin jää- ja pakastekaappien uusiminen toteutui.

Tilapalveluliikelaitos

Liikelaitoksen liikevaihto ei kattanut toiminnasta aiheutuneita kustannuksia, investoinneista aiheutuneita rahoituskustannuksia sekä poistoja ja arvonalentumisia. Tilikauden alijäämä on 2,1 miljoonaa euroa, talousarvion ollessa alijäämäinen 2,0 miljoonaa euroa. Poikkeaman alkuperäiseen talousarvioon ja muutoksiin aiheutti muun muassa Inarin väistötilojen (koulu, SoTe, nuorisotilat) ja Kalottikeskuksen toimintakulut n. 537 tuhatta euroa sekä näistä tulleet toimintatuotot 134 tuhatta euroa, joihin ei ollut talousarviossa varauduttu. Lisäksi poikkeamaa talousarvioon aiheuttaa aiemmilta vuosilta tilittämättä jäänyt Ivalon ala-asteen pikkukoulun vesivahinkokorvaus 150 tuhatta euroa.

Saariselän kehittämisrahasto

Saariselän kehittämisrahaston toimintatuotoista toteutui vain 70 tuhatta euroa, ja tuotot sisälsivät ainoastaan maanmyyntikorvauksia. Toimintamenoista toteutui 58 tuhatta euroa ja menot sisälsivät ainoastaan lumetuskustannuksia. Poistojen määrä oli noin 285 tuhatta euroa. Tilikauden alijäämäksi muodostui 280 tuhatta euroa, kun talousarviossa alijäämäksi oli arvioitu noin 40 tuhatta euroa. Poikkeamaa talousarvioon aiheutti muun muassa toteutumattomat maanmyynnit.

Kuntayhtiöt ja yhteisöt

Inergia Oy konserni

Inergia Oy konsernin tavoite oli nostaa liikevoitto 15 %:iin, mutta liikevoitto oli 12 %, joten Inergia ei saavuttanut tavoitettaan. Toisena tavoitteena oli vuosittainen tuloutustaso Inarin kunnalle 0,8 miljoonaa euroa, tavoite toteutui hallituksen esittäessä osinkoa 0,8 miljoonaa euroa. Kolmantena tavoitteena oli ympäristötavoite vihreään siirtymään liittyen, joko yksin tai muiden toimijoiden kanssa kaukolämmön tuotantotapojen suhteen. Tavoite toteutui ja Inergia lämmön asiakkaat voivat jatkossa ostaa kaukolämpönsä uusiutuvalla energialla tuotettuna. Neljäntenä tavoitteena oli ympäristötavoite jatkaa Kirakkakönkään vaelluskalahankkeen toteuttamista yhdessä kunnan kanssa. ELY-keskus on toteuttanut Inergian myötävaikutuksella vanhan uoman kutusorastuksen elokuussa 2022. Viidentenä tavoitteena oli pyrkiä pitämään Inergia-konsernin tuotteiden hinnoittelu pääsääntöisesti kohtuullisella valtakunnallisella tasolla siten, että verkosto-ominaisuuden arvo säilyy. Aineellisten hyödykkeiden tasearvo on kasvanut 2,7 miljoonaa euroa tilikauden aikana ja sähköverkon hinnoittelu on pysynyt muuttumattomana vuodesta 2017. Kohonneiden tuotantokustannuksien takia kaukolämmön hintaa nostettiin 1.8.2022 alkaen. Vesihuoltomaksuja korotettiin 1.1.2022 alkaen, mutta vesi on edelleen edullista omakotitalossa asuville.

Inergia on selvinnyt hyvin yllättävistä muutoksista. Toimintaympäristön muutoksilla odotetaan olevan vaikutuksia lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Tarkastuslautakunta kysyy, onko Inergian riskien arviointi ja hallinta ajan tasalla omistajan puolella?

Inarin Kiinteistöt Oy konserni

Inarin kiinteistöt Oy:n tavoitteet on jaettu omistajatavoitteisiin ja erityistavoitteisiin. Omistajatavoitteita olivat Konsernin kiinteistöjen salkutuksen loppuun vienti ja kiinteistöjen myynti salkutuksen perusteella. Tietojohtamisen kehittäminen kiinteistöjen kunnon ja huollon hallinnassa ja kiinteistöhuolto-osaamisen keskittäminen Inarin Kiinteistöt Oy:öön. Sekä Inarin Kiinteistöt-konsernin tarkoitus on edistää kunnan asuntokannan uusiutumista ylläpitäen tasapainoista taloutta.

Erityistavoitteina Inarin Kiinteistöt Oy omalta osaltaan osallistuu yhteisesti sopien kuntakonsernissa tapahtuviin omaisuuden järjestelyihin ja toteuttaa kiinteistöpoliittista ohjelmaa. Inarin Kiinteistöt Oy vastaa kuntakonsernin kiinteistöhuollosta ja laitoshuollosta kunkin yksikön kanssa tehdyn palvelusopimuksen mukaisessa laajuudessa. Inarin Kiinteistöt Oy hoitaa kuntakonsernin rakennuttamispalveluita tarvittaessa ja erikseen niin sovittaessa. Inarin Vuokra-asunnot Oy:n omaisuuden arvon säilyttämisestä huolehditaan oikea-aikaisilla peruskorjauksilla taloudelliset resurssit huomioiden. Inarin Vuokra-asunnot Oy vastaa perusparannusinvestointien omarahoitusosuudesta yhdessä emoyhtiön kanssa. Omarahoitusosuuden turvaamiseksi yhtiö kerää vuokrien yhteydessä 1,50 €/m²/kk. Inarin Vuokra-asunnot Oy vastaa tarvittavan uudistuotannon toteuttamisesta ja rahoituksesta hanke-kohtaisesti emoyhtiön kanssa sovitulla tavalla. Keskinäinen KOy Sevettijärven palvelukeskus toiminnallaan mahdollistaa sekä koulu- että terveysasematoiminnan jatkumisen yhtiön omistamissa toimitiloissa sekä omalta osaltaan mahdollistaa kohtuuhintaisten vuokra-asuntojen saatavuuden yhtiön omistamissa rakennuksissa.

Toimintakertomuksen mukaan tavoitteet ovat toteutuneet.

Kiinteistökehitys InLike Oy konserni

Yhtiön omistajatavoitteet olivat sellaiset, että yhtiö toteuttaa InLiken kiinteistöjen salkutuksen ja toteuttaa strategian pidettävistä kiinteistöistä ja luovuttavista kiinteistöistä yhdessä Inarin Kiinteistöt Oy:n kanssa 30.6.2019 mennessä. Toisena tavoitteena yhtiö pyrkii aktiivisella omistajapolitiikalla vapauttamaan pääomia uusien kiinteistökehityshankkeiden aikaansaamiseksi.

Erylistavoitteena Kiinteistökehitys InLike Oy kehittää aktiivisesti omia toimitilapalveluitaan ja reagoi nopeasti muuttuviin tarpeisiin ja olosuhteisiin. Pyrkii toiminnallaan mahdollistamaan erilaisten toimitilapalveluiden kehittymistä kunnassa ja auttaa sopivien toimitilojen löytämisessä. Jatkaa yhtiön kannattavuuden parantamista erikseen määriteltyjen kiinteistöjen realisoinnilla sekä jatkuvalla toiminnan tarkastelulla. Yhtiö investoi vuosina 2021–2022 olemassa olevien rakennusten energiatehokkuuteen, jotta liiketoiminta pystytään pitämään kannattavana myös tulevaisuudessa.

Toimintakertomuksen mukaan tavoitteet ovat toteutuneet.

Nuoriso- ja luontomatkailukeskus Inari Oy

Omistajatavoitteina oli se, että yhtiön talous on ylijäämäinen ja mahdollistaa nuorisokeskustoiminnan kehittämisen Inarissa, yhtiö toimii aktiivisesti osana kunnan työllistämistoimintaa, yhtiön tilat ovat kohtuulliseen hintaan kunnan ja muiden toimijoiden käytössä sekä yhtiö toimii Inarin nuorisotyön tukena.

Erylistavoitteina oli yhtiön talouden kehittäminen, yhtiön toiminnan kasvattaminen, lisärakentamisen mahdollisuuden kartoittaminen ja suunnitelma sekä yhtiön osallistuminen Inarin kirkonkylän matkailun kehitystyöhön, pääpainona nuorisomatkailu ja luontoliikuntapalvelut sekä esteettömyys matkailussa.

Toimintakertomuksen mukaan tavoitteet ovat toteutuneet.

Saariselkä Oy konserni

Tavoitteena oli Saariselkä Oy:n kiinteistöomistuksen sekä myytävien tonttien selvitystyön jatkaminen vuoden 2022 aikana. Joulukuussa 2022 hiihtokeskuksen Teollistamissopimuksen mukainen lunastus saatiin lunastajan toiveiden mukaisesti päätökseen. Saariselkä Oy:n omistuksessa olleiden Vaeltajantien tonttien esisopimuksen mukaisesti viimeinen tonttikauppa Valo Investment Holding Oy:n kanssa saatiin tehtyä joulukuussa 2022.

Saariselän Siula oy

Yhtiön tilannetta selvitetään edelleen ja se on ollut aikeissa laittaa myyntiin uuden kuukkelin valmistuttua. Inarin kunnalla on hallussaan koko osakekanta, joten myynnin voi toteuttaa tarpeen vaatiessa nopealla aikataululla.

Henkilöstö

Tarkastuslautakunta kiinnitti huomiota työtapaturmien määrän kaksinkertaiseen kasvuun ja sai selvityksen, että tilinpäätöksessä on käytetty vahinkotilastoissa lukuja korvattujen vahinkojen mukaisesti, ei kokonaisuudessaan ilmoitettujen.

Tarkastuslautakunta suosittelee tapaturmien esittämistavan selkeyttämistä siten, että se olisi yksiselitteinen ja vertailukelpoinen.

Tarkastuslautakunta kysyy, onko Inarin kunnan henkilöstön perehdytys ja sen ohjeistus riittävä? Seurataanko perehdyttämisen toteutumista?

Tarkastuslautakunta kysyy ovatko kappaleen 10 henkilöstön ja henkilötyövuosien määrästä annetut luvut yhdenmukaisia (sivulla 151 ristiriitaisia lukuja talousarvion ja tilinpäätöksen käsittelyssä?)?

Tarkastuslautakunta kysyy onko arvioitu, millaisen riskin henkilöstön ikärakenne aiheuttaa toiminnan jatkuvuudelle? Onko eläkepoistumaa ennakoitu ja siihen varauduttu riittävästi? Millainen vaikutus sote-henkilöstön siirtymisellä on henkilöstön rakenteeseen ja onko tällä vaikutusta kunnan toimintaan?

Muut havainnot

Tavoitteiden, toiminnan ja toteuman esitystavoissa ja käsittelyssä edelleen monin paikoin puutteita ja paljon vaihtelua. Tilinpäätösasiakirjan rakennetta, tavoitteiden ja toteuman esittämistapaa sekä käsittelyä tarpeellista yhdenmukaistaa ja selkeyttää ymmärrettävyyden ja läpinäkyvyyden parantamiseksi. Nyt käsittely monissa paikoin kokonaisuudesta irrallista, epäselvää, epäjohdonmukaista ja pinnallista. Tarkastuslautakunta mainitsee tästä yhtenä esimerkkinä sivun 37 'toteuma'-sarakkeen, jossa mainitaan maapoliittinen ohjelma toteutuneena tavoitteena. Saman taulukon tavoitesarakkeessa ei kuitenkaan mainita maapoliittinen-ohjelmaa. Talousarviossa maapoliittinen-ohjelma mainitaan kahdessa kohdassa, sitä ei kuitenkaan tuoda selkeästi esille tavoitteiden asettelussa. Toisena esimerkkinä sivulla 38 'mittarit ja vertailuarvo' -sarakkeessa mainitaan "verrokkikuntajoukon tunnusluvut". Näitä tunnuslukuja ei kuitenkaan esitetä, vertailla tai analysoida. Ei käy myöskään selväksi mihin tavoitteeseen nämä mittarit/tunnusluvut liittyvät.

Kunnan yhteisöille asetettujen valtuustoon nähden sitovien tavoitteiden seurantaan ja arviointiin on edelleen tarpeen kiinnittää huomiota. Toimintasuunnitelmassa on esitetty yhteisöille valtuuston suuntaan sitovat tavoitteet. Näiden tavoitteiden esittämistavat ja käsittely eri yhteisöjen osalta on vaihtelevaa ja osittain puutteellista.

Tarkastuslautakunta huomauttaa, että arviointikertomuksessa esiintuotujen puutteiden takia toiminnan arviointi on haasteellista. Tavoitteiden esittämistapaa ja käsittelyä on tarpeen yhdenmukaistaa ja selkeyttää sekä ohjeistaa sekä seurata riittävästi.

Tilintarkastus

Tilintarkastajana on toiminut KPMG Oy Ab. Tilintarkastaja on raportoinut tarkastuslautakunnalle havainnoistaan väliraportin muodossa sekä yhteenvetoreportissa. Tarkastuslautakunta on käsitellyt saapuneet sidonnaisuusilmoitukset kokouksissaan ja jatkanut ne edelleen valtuustolle tiedoksi.

Tilintarkastuskertomus

Tilintarkastajan lausunnot tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapauden myöntämisestä:

Esitämme tilinpäätöksen hyväksymistä.

Esitämme vastuuvapauden myöntämistä tilivelvollisille tarkastamaltamme tilikaudelta.

Tarkastuslautakunta yhtyy tilintarkastajan esitykseen.

Esitys tuloksen käsittelystä

Kunnanhallituksen esitys tuloksen ja aikaisemman ylijäämän käsittelystä on hyväksyttävä.

Allekirjoitukset

Ivalossa 31. toukokuuta 2023

Arto Leivo
puheenjohtaja

Kari Lohiniva
varapuheenjohtaja

Arto Valo
jäsen

Eila Kallioinen
jäsen

Katja Lettinen
jäsen

Riitta Näkkäljärvi
jäsen

Kirsti Kustula
jäsen